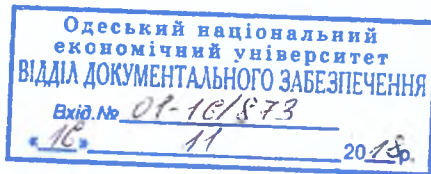

До спеціалізованої вченої ради

Д 41.055.01

Одеського національного
економічного університету

ВІДГУК

**офіційного опонента, кандидата економічних наук, доцента
Летучої Олександри Володимирівни
на дисертаційну роботу Шатненко Катерини Олегівни
«Індустріалізація як форма оновлення промислового капіталу»,
представлену на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук зі спеціальності
08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки**

I. Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Складність суспільних перетворень в Україні, суперечливе становище національної економіки зумовлюють імперативність оновлення сучасного промислового капіталу, що здійснюватиметься у формі індустріалізації. Саме індустріалізація завдяки впровадженню інновацій призведе до змін не в окремих галузях національної економіки, а у її промисловому капіталі в цілому. Відповідно, особливої актуальності набувають теоретичні дослідження об'єктивних закономірностей індустріального розвитку національної економіки й розробка на засадах ґрунтовного наукового аналізу механізму реалізації національної стратегії індустріалізації, що враховуватиме специфіку сучасного вітчизняного промислового капіталу.

Актуальність дисертаційної роботи посилюється вибором автором оригінального напрямку цієї багатоаспектної проблеми. Це спроба конкретизувати, проранжувати за значущістю та докладно дослідити детермінанти індустріалізації в їх діалектичній єдності та на підставі проведеного аналізу міжгалузевих зв'язків, завдяки яким відбувається рух капіталу, виділити вектор національної політики індустріалізації,

орієнтований на збалансований розвиток економіки України, а на окремих галузях промисловості.

Відтак, дисертаційна робота Шатненко К.О., в якій розглядається широке коло проблем індустріалізації як форми оновлення промислового капіталу та обґрунтування засад її реалізації в умовах швидкого розгортання процесів глобалізації, є важливою, своєчасною та актуальною. З огляду на важливість проблеми, яка розглядається, тема представленої на захист дисертаційної роботи Шатненко К.О. має теоретичну та практичну значущість, а об'єкт, предмет дослідження, а також мета і завдання дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки.

Дисертаційна робота виконана згідно до плану держбюджетних науково-дослідних робіт Одеського національного економічного університету. У темі «Дослідження змісту і форм розвитку економічних відносин в національній економіці на прикладі України» (номер держреєстрації № 0113U000654) дисертантка дослідила проблеми неефективної спеціалізації вітчизняної економіки, визначила світові тренди у міжнародному поділі праці, проаналізувала моделі міжнародної торгівлі, які визначають ефективну спеціалізацію країни.

II. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації

Предмет і об'єкт дисертаційного дослідження сформульовано конкретно і чітко. Докладно розглянуто ступінь досліджуваної проблеми. Аналіз великого масиву наукових праць провідних вітчизняних та закордонних учених дав змогу дисертанту визначити дискусійні питання, сформулювати мету дисертаційної праці - дослідження особливостей індустріалізації як форми оновлення промислового капіталу, формування теоретичного підґрунтя для національної стратегії індустріалізації, що враховує специфіку сучасного вітчизняного промислового капіталу. Основні завдання дослідження, спрямовані на досягнення її мети, автором

повністю виконані. Структура роботи є логічною, виклад матеріалу – послідовним і переконливим, висновки – аргументованими та несуперечливими.

Методологічною основою дослідження є методи: генетичний (при аналізі процесу становлення та розвитку промислового капіталу), системний підхід (при визначенні сутності перетворень під час індустріалізації), принцип єдності історичного та логічного (при визначенні загальних та специфічних характеристик індустріалізації), економіко-статистичний (для аналізу сучасних тенденцій розвитку промислового капіталу).

Новизна та практичне значення дисертаційного дослідження сформульовані достатньо повно та коректно.

III. Достовірність і новизна наукових положень дисертації

До найбільш важливих наукових положень та елементів наукової новизни дисертаційного дослідження можна віднести наступні:

по-перше, вагомим авторським доробком можна вважати визначення сутності індустріалізації як процесу структурного перетворення промислового капіталу, а не окремих галузей промисловості. Дисертантом було логічно вибудовано за принципом єдності історичного та логічного механізм індустріалізації, основою якого є концепція міжгалузевих зв'язків, завдяки яким відбувається рух капіталу, спричинений внутрішньогалузевою та міжгалузевую конкуренцією. Такий підхід дозволяє визначити пріоритети національної політики індустріалізації для країн зі слабкими міжгалузевими зв'язками, орієнтованої на збалансований розвиток економіки, а не окремих галузей промисловості (с. 34, 169);

по-друге, заслуговує на увагу визначення дисертантом особливостей відтворення промислового капіталу, пов'язаних із становленням сучасної матеріально-технічної бази. В дисертації визначено, що на відміну від нині актуалізованої проблеми зайнятості, що зумовлена автоматизацією виробництва, не менш актуальною виступає проблема індивідуального відтворення капіталу, пов'язана з прискоренням морального зносу, що

загострює питання розвитку промислового капіталу в країнах із сировинною спеціалізацією (с.146-147, 154);

по-третє, викликає зацікавленість теоретичне обґрунтування дисертантом неефективності структури національної економіки з позиції її імпортозалежності . Поряд з існуючими аргументами її неефективності, що підтверджують слабкий потенціал інноваційного розвитку внаслідок спеціалізації на низькотехнологічній продукції, у дисертації доведено , що це визначає слабкість позиції країни у міжнародній торгівлі. Обґрунтовано, що структурна деформація у країнах з посттрансформаційною економікою виявляється у скороченні ланцюгів міжгалузевих зв'язків. Це призводить до збільшення імпорту елементів промислового капіталу та, як результат, до імпортової залежності економіки країни (с.159,169-171);

по-четверте, широке застосування в роботі генетичного методу та системного підходу дозволили дисертанту розкрити залежність між особливостями політики індустріалізації в країнах, що розвиваються, та змінами в їх інституціональному середовищі. На основі дослідження радянського, латиноамериканського та східно-азіатського досвіду індустріалізації дисертантом визначено специфіку цього процесу в країнах, що розвиваються, та розроблено рекомендації щодо впровадження політики індустріалізації на основі урахування необхідних змін в інституціональному середовищі країни. Доведено, що несприятливе інституціональне середовище буде перешкоджати заходам економічної політики, що спрямовані на структурну зміну промислового капіталу (с.110-120);

по-п'яте, елементи наукової новизни притаманні теоретичному відображенню дисертантом структурних зрушень під час індустріалізації. На відміну від існуючого бачення важливості обробних галузей у процесі індустріалізації, завдяки яким створюється більше доданої вартості, у дисертації Шатненко К.О. запропоновано акцентувати увагу на значущості їх інноваційного потенціалу. Тому дисертантом визначено машинобудівну

галузь як ключову ланку промислового капіталу, оскільки вона спроможна втілювати винаходи у передові технології (с.59);

по-шосте, проведений аналіз розробок промислової політики дозволяє здобувачу запропонувати заходи національної стратегії індустріалізації, що сприяють становленню умов, необхідних для прогресивного розвитку вітчизняного промислового капіталу (с.177-187).

IV. Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження в опублікованих працях здобувача

Пріоритетність та повнота викладу наукових положень дисертаційної роботи підтверджено у 15 наукових працях здобувача, з яких: 1 розділ у колективній монографії, 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у зарубіжному науковому виданні, 8 публікацій – тези доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях. Загальний обсяг опублікованого матеріалу, що належить безпосередньо здобувачеві, становить 6,8 др. аркушів. Вимоги щодо необхідної кількості статей у наукових фахових виданнях витримано. Наукові публікації повною мірою відображають зміст, основні положення, результати та висновки дисертаційного дослідження. Апробація результатів дисертаційної роботи є достатньою.

V. Теоретичне та практичне значення роботи, використання результатів дослідження

Теоретичне значення отриманих Шатненко К.О. результатів полягає у збагаченні економічної науки теоретико-методологічними засадами дослідження індустріалізації як форми оновлення промислового капіталу.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає у можливості використання його положень, висновків і рекомендацій в діяльності органів влади та економічних суб'єктів з метою сприяння прискоренню процесу оновлення промислового капіталу. Автор пропонує перелік конкретних заходів реалізації національної стратегії індустріалізації, спрямованих на підвищення рівня інноваційного розвитку національної

економіки України, що мають забезпечити покращення вітчизняної рангової позиції у світовому інноваційному рейтингу.

Результати досліджень використовуються у навчальному процесі Одеського національного економічного університету при викладанні дисциплін «Загальна економічна теорія», «Макроекономіка», «Нова економіка» для студентів, що здобувають освітній ступінь «бакалавр» (довідка № 01-10/973 від 18.06.2018 р.).

Висновки та рекомендації дослідження були застосовані Департаментом економічного розвитку Одеської міської ради при підготовці проекту Стратегії економічного та соціального розвитку міста Одеси до 2022 року (довідка № 1488/01-41/01 від 21.08.2018 р.); Помічнянською міською радою Добровеличківського району Кіровоградської області при розробці Програми соціально-економічного розвитку Помічнянської об'єднаної територіальної громади на 2019 рік (довідка № 01-25/82/2 від 24.07.2018 р.); ПАТ Одеським кабельним заводом «Одескабель» при формуванні амортизаційної політики підприємства (довідка № 49/1 від 03.08.2018 р.).

Все це свідчить про науково-практичну значимість результатів дисертаційної роботи Шатненко К.О.

VI. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту і оформлення дисертаційної роботи і автореферату

Поряд з позитивною оцінкою результатів дослідження, слід зазначити деякі дискусійні положення та недоліки, що мають місце в роботі:

1. На наш погляд, потребує певного уточнення запропоноване автором визначення категорії інституціонального середовища, оскільки положення про залежність між особливостями політики індустріалізації в країнах, що розвиваються, та змінами в їх інституціональному середовищі визначено у якості ключового результату дослідження (с. 110-120). На нашу думку, більш докладно слід розглянути структуру та механізм функціонування інституціонального середовища в різних економічних системах.

2. Слід зазначити, що дисертантом приділена велика увага визначенню ключових рис вітчизняного промислового капіталу на основі аналізу показників стану основних засобів, індикаторів інвестиційно-інноваційної безпеки, структури зовнішньої торгівлі, завдяки чому отримано висновок про слабкість інноваційного розвитку промислового капіталу (с. 159). При цьому, на нашу думку, бракує аналізу матеріалоемності, енергоємності вітчизняного виробництва та еколого-економічної складової промислового капіталу, що дозволило б доповнити визначення перспектив для впровадження сталого розвитку національної економіки.

3. Потребує конкретизації пункт новизни, у якому при аналізі динаміки цін на провідні товари експорту та імпорту доведена слабкість позиції України у міжнародній торгівлі. Варто обґрунтувати, чому з аналізу виключено енергетичні товари, що характеризують високий рівень енергетичної імпортозалежності (с. 174). На нашу думку, це зменшує репрезентативність подання матеріалу.

4. Дисертант фокусує увагу на можливості застосування концепції мультиплікатора при визначенні ролі міжгалузевих зв'язків, що дозволяє визначити ефект від розповсюдження прогресивних змін під час індустріалізації (с. 71). На наш погляд, слід приділити більшу увагу визначенню ефектів мультиплікатора, акселератора у процесі індустріалізації з точки зору циклічних коливань в умовах різних економічних систем.

5. Більш ґрунтовного опрацювання потребує положення дисертації про вплив глобальних інститутів у регулюванні національних інтересів та інтересів ТНК у процесі індустріалізації, бо розширення інструментів впливу цих інститутів до певної міри обмежує країни у проведенні економічної політики (с. 135-140). На наш погляд, це дасть можливість запобіганню негативних наслідків експансії ТНК для національних економік.

Слід наголосити, що вказані недоліки та дискусійні моменти не є суттєвими та, відповідно, не погіршують загальну позитивну оцінку дисертації Шатненко К.О.

VII. Відповідність дисертаційної роботи чинним вимогам

Тема дисертації та її зміст відповідають спеціальності 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки. Назва дисертації адекватно відбиває її зміст, що, у свою чергу, свідчить про досягнення сформульованої мети та вирішення поставлених здобувачем задач дослідження. За кожним розділом дисертації, й роботі в цілому, зроблено чіткі висновки. Оформлення та зміст дисертаційної роботи відповідають вимогам до кандидатських дисертацій. Робота є завершеним дослідженням, результати якого вирішують важливу науково-практичну проблему формування теоретико-методологічних основ дослідження індустріалізації як форми оновлення промислового капіталу. Дисертація та автореферат виконані грамотно, із дотриманням стилістичних і граматичних вимог. Вони є доступними для сприйняття, логічно структурованими. Загальний обсяг роботи складає 237 сторінку. Матеріали дисертації містять 22 таблиці, 7 рисунків, а також 14 додатків, розміщених на 18 сторінках. Список використаних джерел, який складається із 232 найменувань, розташовано на 22 сторінках. Дисертаційна робота характеризується науковим стилем викладення.

Зміст автореферату відображає результати наукових досліджень та є ідентичним до змісту основних положень і висновків дисертації.

Оформлення дисертаційної роботи та автореферату відповідають вимогам стандартів Міністерства освіти і науки України.

VIII. Загальний висновок

Представлена на експертизу дисертаційна робота Шатненко Катерини Олегівни «Індустріалізація як форма оновлення промислового капіталу»,

є завершеною, цілісною за своєю структурою та змістом працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують важливу актуальну наукову проблему.

У цілому, дисертаційна робота «Індустріалізація як форма оновлення промислового капіталу» відповідає вимогам ВАК України до дисертацій, представлених на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, зокрема, пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, із змінами, затвердженими Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 р., № 1159 від 30 грудня 2015 р., № 567 від 27 липня 2016, а її автор, Шатненко Катерина Олегівна, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки.

Офіційний опонент:

Кандидат економічних наук, доцент,
заст. завідувача кафедри міжнародної економіки,
політичної економії та управління
Національної металургійної
академії України

Летуча О.В.

Підпис Летучої О.В., кандидата економічних наук, доцента, заст. завідувача кафедри міжнародної економіки, політичної економії та управління Національної металургійної академії України (м. Дніпро) засвідчую:

Вчений секретар Вченої ради Національної металургійної академії України, професор

Потап О.Ю.